

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.01.2013, sp. zn. 32 Cdo 159/2011, ECLI:CZ:NS:2013:32.CDO.159.2011.1

Číslo: 54/2013

Právní věta: Není-li v ručitelské smlouvě uvedeno, ke které splátce dluhu se vztahuje omezené ručení, znamená to, že ručení se vztahuje na závazek jako celek, do výše odpovídající limitu ručení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.01.2013

Spisová značka: 32 Cdo 159/2011

Číslo rozhodnutí: 54

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Neplatnost právního úkonu, Ručení, Vady řízení

Předpisy: § 157 odst. 2 o. s. ř.

§ 242 odst. 3 o. s. ř. ve znění do 31.12.2012

§ 243b odst. 2 o. s. ř. ve znění do 31.12.2012

§ 266 obch. zák.

§ 304 odst. 1 obch. zák.

§ 35 odst. 2

§ 565 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 29. 10. 2008 zamítl žalobu o zaplacení částky 1 898 438,83 Kč s 21,5% úrokem z částky 1 031 469,14 Kč od 1. 11. 2000 do zaplacení (výrok pod bodem I) a rozhodl o nákladech řízení (výroky pod body II a III).

V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 16. 7. 2009 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil v části výroku pod bodem I, pokud jím byla zamítnuta žaloba ohledně částky 91 469,14 Kč s příslušenstvím (výrok pod bodem I), v části výroku pod bodem I, pokud jím bylo rozhodnuto o jistině ve výši 940 000 Kč, rozsudek soudu prvního změní tak, že žalobci tuto částku přisoudil (výrok pod bodem II), a v ostatním, tj. ohledně příslušenství jistiny 940 000 Kč a ve výrocích o nákladech řízení, rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (výrok pod bodem III).

Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, které po zopakování části jím provedených listinných důkazů dílčím způsobem doplnil a podle nichž E., a. s., na základě smlouvy o úvěru uzavřené dne 16. 6. 1995 poskytla společnosti P., spol. s r. o. (dále jen „dlužník“), úvěr ve výši

1 250 000 Kč. Úvěr byl podle smlouvy splatný ve čtyřech splátkách, v částce 50 000 Kč dne 3. 10. 1995, v částce 120 000 Kč dne 3. 1. 1996, v částce 140 000 Kč dne 3. 4. 1996 a v částce 940 000 Kč dne 3. 7. 1996. Dlužník se zavázal zaplatit bance sjednaný úrok. Pohledávka banky vůči dlužníku měla být zajištěna mimo jiné ručením. Žalovaná s bankou dne 16. 6. 1995 uzavřela ručitelskou smlouvu k zajištění úvěru podle uvedené smlouvy, který je však definován jistinou ve výši 1 125 000 Kč; prohlásila přitom, že přejímá záruku za včasné splácení úvěru s příslušenstvím a dalšími nároky. Smlouva neuvádí, ke které části úvěru, zejména ke kterým splátkám se ručení vztahuje. Pohledávka přešla nejprve v rámci prodeje podniku na U. banku, a. s., a z ní byla smlouvou o postoupení pohledávek ze dne 28. 3. 1997 ve znění dodatku č. 2 ze dne 20. 5. 1999 postoupena původnímu žalobci ČF, s. r. o. Smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 5. 12. 2005 byla pohledávka postoupena společnosti J. P. M., jež ji smlouvou ze dne 12. 12. 2005 postoupila nynějšímu žalobci. Podle žaloby (kterou žalovaná v tomto ohledu nezpochybnila) dlužník zaplatil na jistinu celkem částku 218 530,86 Kč (soudy nižších stupňů tuto skutečnost ve svých skutkových zjištěních výslovně neuvedly, nicméně z ní vycházely). Dlužník P., spol. s r. o., jenž byl v tomto řízení prvním (a původně jediným) žalovaným, byl rozsudkem pro zmeškání Městského soudu v Praze ze dne 18. 9. 2003, který nabyl dne 25. 10. 2003 právní moci, uznán povinným zaplatit žalobci částku 1 805 479,44 Kč s 21,5% úrokem z částky 1 031 469,14 Kč od 1. 6. 2000 do zaplacení.

Odvolací soud dovodil, že předmětem ručení je jistina, úroky a nároky vzniklé nesplácením úvěru, přičemž částka 1 125 000 Kč je vztažena k úvěru samotnému, tedy k jeho jistině, proto nadto je zaručeno příslušenství. Ztotožnil se se závěrem soudu prvního stupně, že ručení za jistinu je omezeno do částky 1 125 000 Kč. Nesprávným však shledal názor soudu prvního stupně, že ručitelské prohlášení je neplatné pro neurčitost, neboť nebylo určeno, ke které splátce se takto limitované ručení vztahuje. Argumentoval, že pohledávka z jednoho úvěru je vždy jen jednou pohledávkou bez toho, zda je splatná najednou nebo po částech; sjednané plnění ve splátkách nečiní z toho několik zcela oddělených plnění. Vyjádřil názor, že redukováné zajišťovací závazky vždy trvají, dokud ještě v nějakém rozsahu trvá zajištěná pohledávka. Zajišťující dlužník, který svou odpovědnost co do rozsahu omezil, nemůže být zavázán více, než odpovídá jeho prohlášení, činí-li však zajištěná pohledávka alespoň tolik, za kolik převzal odpovědnost, jeho povinnost trvá v plné jím převzaté výši a ručí tedy do poslední nesplacené koruny jím zajištěného dluhu.

Odvolací soud se shodl se soudem prvního stupně též v posouzení, že ručitelský závazek žalované se s ohledem na ustanovení § 261 odst. 4 obch. zák. řídí obchodním zákoníkem, tedy též délka a běh promlčecí doby. Ztotožnil se též s jeho závěry, že žalovaná se může domáhat promlčení, pokud by taková námitka svědčila dlužníkovi, proto je nutno ve vztahu k ní zohlednit k její námitce marné uplynutí promlčecí doby u prvních tří splátek, v rozsahu poslední splátky se však práva žalobce vůči ní v době, kdy bylo uplatněno právo vůči dlužníku, promlčet nemohla. K tomu odvolací soud dodal, že právo žalobkyně vůči žalované nebylo dokonce promlčeno ještě ani v době, kdy bylo toto právo vůči ní uplatněno. Odvolací soud uzavřel, že žalobce má vůči žalované právo na zaplacení nejméně v rozsahu jistiny připadající na poslední, čtvrtou splátku úvěru, tj. na částku 940 000 Kč, jež nepřevyšuje výši odpovědnosti žalované, jak ji ve smlouvě o ručení převzala. Ohledně uplatněného nároku na zaplacení jistiny tuto částku přesahující, tj. ohledně částky 91 469,14 Kč a s ní souvisejícího příslušenství, odvolací soud shledal zamítavý rozsudek soudu prvního stupně správným.

Ve vztahu k příslušenství přiznané jistiny odvolací soud konstatoval, že soud prvního stupně neučinil žádná zjištění potřebná pro rozhodnutí a v podáních, jimiž žalobce nárok na příslušenství uplatnil, resp. specifikoval, se uvádějí rozdílné údaje o sazbách úroků i období, za něž jsou požadovány.

Rozsudek odvolacího soudu v měnícím výroku pod bodem II napadla žalovaná dovoláním, namítajíc, že toto rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci a že „napadené rozhodnutí“ (míněno zřejmě řízení touto rozhodnutí předcházející) je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (srov. § 241a odst. 2 písm. a/ a b/ o. s. ř.).

Dovolatelka zpochybnila správnost posouzení ručiteléské smlouvy jako platné. Ve skutečnosti, že je v ní uvedeno, že je uzavírána k zajištění úvěru ve výši 1 125 000 Kč, zatímco úvěr byl podle úvěrové smlouvy poskytnut v částce 1 250 000 Kč, spatřuje rozpor, jenž má za následek neplatnost této smlouvy.

Dovolatelka namítla též „nepřesvědčivost a nekonkrétnost“ napadeného výroku rozsudku odvolacího soudu, protože „se dovolává jen části souvisejícího výroku soudu prvoinstančního a části výroku č. I soudu odvolacího“. Podle jejího mínění z výroku soudu prvního stupně není zřejmé, jaká částka tvoří jistinu, k jejíž úhradě ji zavazuje napadený výrok odvolacího soudu.

Dále dovolatelka „v souvislosti s postupným promlčením nároků splatných ve splátkách“ brojí proti výkladu odvolacího soudu, „když porovnává zajišťovanou pohledávku jednu, postupně splatnou se zajištěním několika pohledávek vedle sebe“, a jako správný prosazuje výklad soudu prvního stupně.

Dovolatelka navrhlá, aby rozsudek odvolacího soudu byl v napadeném výroku zrušen a věc v tomto rozsahu vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalobce se k dovolání nevyjádřil.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Napadené rozhodnutí odvolacího soudu bylo vyhlášeno po 1. 7. 2009, kdy nabyla účinnosti novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 7/2009 Sb., a před 1. 1. 2013, kdy nabyla účinnosti novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 404/2012 Sb., Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) proto vzhledem k bodu 12 přechodných ustanovení v článku II zákona č. 7/2009 Sb. a podle bodu 7 přechodných ustanovení v článku II zákona č. 404/2012 Sb. dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 7. 2009 do 31. 12. 2012.

Po zjištění, že dovolání bylo podáno ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou (účastníkem řízení), při splnění podmínek povinného zastoupení stanovených v § 241 o. s. ř., Nejvyšší soud dovodil, že dovolání proti napadenému výroku pod bodem II rozhodnutí odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť směřuje proti výroku rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé.

Nejvyšší soud tedy přezkoumal rozhodnutí odvolacího soudu v tomto výroku z hlediska uplatněných dovolacích důvodů, jsa jimi v zásadě vázán, včetně toho, jak je dovolatelka obsahově vymezila (srov. § 242 odst. 3, větu první, o. s. ř.), a dospěl k závěru, že dovolání není důvodné.

Myšlenkový postup, jímž odvolací soud dospěl k závěru, že ručiteléská smlouva není neplatná pro neurčitost, odpovídá ustálené judikatuře. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi opakovaně vysvětluje, že závěr o neplatnosti právního úkonu pro jeho neurčitost či nesrozumitelnost je opodstatněn pouze tehdy, jestliže pochybnosti o jeho obsahu nelze odstranit ani výkladem za použití interpretačních pravidel stanovených v § 35 odst. 2, 3 obč. zák. a pro obchodní závazkové vztahy též v § 266 obch. zák. (srov. např. rozsudek ze dne 31. 7. 1996, sp. zn. 3 Cdon 1044/96, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 2, ročník 1998, pod číslem 2, rozsudek ze dne 30. 3. 2000, sp. zn. [20 Cdo 2018/98](#), uveřejněný pod číslem 35/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a rozsudek ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. [23 Cdo 2942/2009](#), jenž je, stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu zde citovaná, veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu). Ústavní soud pak – z pohledu ústavou garantovaných základních práv – ve své judikatuře zdůrazňuje, že základním principem výkladu smluv, reflektujícím autonomii smluvních stran v soukromoprávních vztazích a

společenskou a hospodářskou funkci soukromoprávní smlouvy, je prioritou výkladu, jenž nevede k závěru o neplatnosti smlouvy, je-li takový výklad možný. Postup upřednostňující výklad vedoucí k závěru o neplatnosti smlouvy Ústavní soud posuzuje jako rozporný s principy právního státu a tudíž ústavně nekonformní (srov. např. nálezy ze dne 14. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 625/2003, uveřejněný pod číslem 84/2005 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Odvolací soud v souzené věci správně zvolil tu z možných interpretačních alternativ, jež nevede k závěru o neplatnosti smlouvy, přičemž není pochyb, že jazykové vyjádření posuzované smlouvy a zjištěné okolnosti, jež souvisí s jejím uzavřením, takový výklad umožňují (k tomu srov. např. závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 1998, sp. zn. 1 Odo 110/1997, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 3, ročník 1999, pod číslem 30). Zbývá dodat, že obchodní zákoník v ustanovení § 304 odst. 1, věty první, zajištění ručením jen části závazku výslovně připouští.

Nejvyšší soud shledává správným též dovolatelkou zpochybněný právní názor, na jehož základě odvolací soud neshledal její ručitelské prohlášení neurčitým a tudíž neplatným, nebylo-li jím určeno, ke které splátce se vztahuje její omezené ručení. Na splátky, jimiž má být plněn jeden a týž závazek (srov. § 565 obč. zák.), nelze v žádném ohledu pohlížet, jako by se jednalo o samostatné závazky. Úhrady jednotlivých splátek mají povahu dílčího plnění jediného závazku, přičemž závazek zaniká postupně tak, jak jsou splátky plněny (srov. v tomto ohledu shodně Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník II. § 460-880, Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1499), a závazek je splněn zaplacením poslední splátky. Na tom nemění nic to, že podle ustanovení § 392 odst. 2, věty první, obch. zák. u práva na dílčí plnění běží promlčecí doba pro každé dílčí plnění samostatně. Nejde o nic jiného než o odraz skutečnosti, že splatnost závazku, s níž se podle ustanovení § 392 odst. 1, věty první, obch. zák. pojí počátek běhu promlčecí doby, nastává v případě plnění ve splátkách postupně. V souzené věci z toho plyne, že tu není důvod, proč by muselo být určeno, ke které splátce se omezené ručení vztahuje. Důsledkem absence takového určení v ručitelské smlouvě tudíž není neurčitost smlouvy, nýbrž skutečnost, že ručení se vztahuje na závazek jako celek, do výše odpovídající limitu ručení, tak jak zcela správně dovodil odvolací soud. Podpůrně lze poukázat na ustanovení § 307 odst. 2 obch. zák., podle něhož je-li ručením zajištěna pouze část závazku, nesnižuje se rozsah ručení částečným plněním závazku, zůstává-li závazek nesplněn ve výši, v jaké je zajištěn ručením.

Dovolací důvod stanovený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., jehož prostřednictvím lze namítat, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, nebyl tedy uplatněn opodstatněně.

Údaj o tom, co je předmětem rozhodnutí soudu, plyne nejen z jeho výroku, nýbrž též z jeho odůvodnění. To platí o to více tam, kde je žalobou uplatněn požadavek na peněžité plnění, tak jak je tomu též v souzené věci, neboť v takovém případě nelze z výroku zjistit více, než že je jím přisouzena určitá peněžní částka anebo že žaloba na zaplacení určité peněžní částky byla zamítnuta. Soud v odůvodnění rozsudku uvádí, čeho se žalobce domáhal a z jakých důvodů a jaký soud učinil závěr o skutkovém stavu věci a jak věc posoudil po právní stránce (srov. § 157 odst. 2, větu první, o. s. ř.); z toho pak plynou údaje o právním důvodu nároku, o němž bylo rozhodováno. Proto také ustálená soudní praxe běžně připouští, že se tímž výrokem o jediné (souhrnné) peněžní částce rozhoduje též v případech tzv. objektivní kumulace, v nichž je předmětem řízení více různých nároků peněžité povahy, stejně jako v případech, o jaký jde v souzené věci, v nichž je žalobou uplatněn nárok jak na jistinu, tak na její kapitalizované (pevnou částkou vyčíslené) příslušenství. Soud prvního stupně ve svém rozhodnutí naprosto zřetelně zdůraznil, že předmětem řízení je žalobou uplatněný požadavek na zaplacení částky 1 805 479,44 Kč, sestávající z jistiny uplatněné pohledávky ve výši 1 031 469,14 Kč a z úroku ve výši 774 010,30 Kč. Jestliže tedy zamítl žalobu o zaplacení částky 1 805 479,44 Kč, pak nemůže být sebemenších pochyb, z čeho tato částka sestává a jaká částka tedy představuje jistinu. Rozhodnutí odvolacího soudu pak tento stav zcela přesně reflektuje.

Nejvyšší soud zkoumal z úřední povinnosti, zda řízení před soudy nižších stupňů není postiženo vadami uvedenými v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. (tzv.

zmatečnostmi) či jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, k nimž dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti, i když nebyly v dovolání uplatněny (srov. § 242 odst. 3, větu druhou, o. s. ř.). Zjistil přitom, že odvolací soud řízení vadou zatížil, neboť opomněl v přisuzujícím výroku vyjádřit příslušný vztah mezi povinnostmi, kterou ukládá žalované jako ručiteli, a povinností, která byla rozsudkem pro zmeškání Městského soudu v Praze ze dne 18. 9. 2003 uložena dlužníku (vztah tzv. nepravé solidarity). Plnění, jež bylo uloženo ručiteli, je totiž podle předpisů hmotného práva (srov. § 303 a § 308 obch. zák.) plněním na tentýž závazek, k jehož splnění byl zavázán dlužník, což se v procesní rovině promítá – podle dlouhodobě ustálené soudní praxe – dodatkem v přisuzujícím výroku, že plněním jednoho z nich zaniká v rozsahu tohoto plnění povinnost druhého (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2010, sp. zn. [23 Cdo 28/2010](#), uveřejněný pod číslem 43/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), tak jak to navrhla žalobkyně v podání ze dne 6. 11. 2000. Nejvyšší soud má však za to, že se nejedná o vadu, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, neboť z napadeného rozhodnutí odvolacího soudu je zřejmé, že žalované je jako ručitelce ukládána povinnost ke splnění dlužníkova dluhu vůči žalobkyni, tedy téhož dluhu, jehož zaplacení bylo dlužníkovi uloženo rozsudkem č. j. 40 Cm 295/2000-46, z čehož pak plyne i bez výslovného vyjádření ve výroku napadeného rozhodnutí, že plněním na základě jednoho z těchto rozhodnutí zaniká v rozsahu tohoto plnění povinnost k plnění uložená druhým rozhodnutím (srov. v té souvislosti § 268 odst. 1 písm. g/, odst. 4 o. s. ř. a § 332 obch. zák.). Je ostatně na zvážení, zda nelze zmíněné nedopatření napravit postupem upraveným v ustanovení § 166 o. s. ř.

Jiné vady řízení se ze spisu nepodávají. Není tedy naplněn ani dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. vyhrazený námitce, že řízení (nikoliv rozhodnutí, jak se zřejmě domnívá dovolatelka) je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Nezbývá než uzavřít, že z pohledu uplatněných dovolacích důvodů je napadené rozhodnutí odvolacího soudu správné, Nejvyšší soud proto dovolání žalované, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.